

Cilvēku biomonitoringa padomes sēdes Protokols Nr.1

Rīgā

2017.gada 6.februārī

Sanāksme notiek: Veselības ministrijā, Brīvības ielā 72, 309. telpā

Sanāksmes sākums: plkst. 14:00

Sanāksmes beigas: plkst. 15:40

Padomes sanākumi sasauc: Padomes priekšsēdētājs: prof. Dz.Mozgis, Slimību profilakses un kontroles centra direktora vietnieks sabiedrības veselības un profilakses jautājumos

Sanākumi vada: prof. Dz.Mozgis

Sanāksmē piedalās:

Padomes dalībnieki:

Inese Mārtiņšone, Normunds Kadiķis, Anita Segliņa, Inese Paune, Jana Simanovska, Daina Ozola, Māris Valdovskis, Inta Laganovska-Dīriņa, Vilnis Dzērve

Veselības ministrijas (VM) pārstāvji:

Oskars Šneiders

Uzaicināti:

Alise Krūmiņa - Veselības ministrijas Projektu vadības nodaļas vadītāja

Vitalijs Rodins - RSU Darba drošības un vides veselības institūts

Zane Ružāne - Zemkopības ministrijas Veterinārais un pārtikas departamenta Pārtikas nekaitīguma nodaļas vadītāja

Protokolē: Inese Mārtiņšone, RSU Darba drošības un vides veselības institūts, Higiēnas un arodslimību laboratorijas vadītāja

Darba kārtībā:

1. Cilvēku biomonitoringa nozīme un guvumi.
2. Padomes izveides mērķis, darbības principi, uzdevumi.
3. Eiropas Kopīgās programmas projekta (EJP) „European Human Biomonitoring Initiative” (HBM4EU) mērķi, uzdevumi un pirmā gada darba plāns.
4. Latvijas valsts prioritāšu noteikšana cilvēku biomonitoringam (monitorējamo vielu izvēle balstoties uz vides un pārtikas monitoringa rezultātiem, un/ vai dažādu slimību pieaugumu).
5. Citi jautājumi.

Sēdes gaita:

Cilvēku biomonitoringa padomes (turpmāk tekstā – Padomes) sanāksmes ievada daļā, tās vadītājs aicina sanāksmes dalībniekiem deklarēt par pastāvošu vai nepastāvošu interešu konfliktu, saskaņā ar dienas kārtībā izskatāmajiem jautājumiem. Tiek pieņemts lēmums, ka pēc noklusējuma nevienam sēdes loceklim nav interešu konflikta, ja vien viņš/viņa nav to deklarējuši sēdes sākumā. Sēdes dalībnieki to vienbalsīgi apstiprina.

1. Izskatot dienas kārtības pirmo jautājumu, N.Kadiķis veic prezentāciju, tajā iztīrējot sekojošus jēdzienus:
  - biomonitorings: ķīmisko vielu vai to metabolisma starpproduktu noteikšana cilvēka organismā, kas kopā ar aptauju ļauj novērtēt subjektu ekspozīciju ķīmiskajam piesārņojumam. Plašākā nozīmē ar biomonitoringa palīdzību var pētīt arī cilvēku ekspozīciju citiem kaitīgiem faktoriem (bioloģiskais piesārņojums, fizikālie faktori), nosakot attiecīgos biomarķierus.
  - biomonitoringa programma secīgi nosaka un izvērtē piesārņojuma līmeni (vides monitorings), piesārņotāja uzņemšanu (ekspozīcijas biomarķieri) un izsauktos veselības efektus.

N. Kadiķis informē klātesošos, ka cilvēku biomonitoringa jautājums kā vides veselības komponente ir iekļauts Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumā Nr. 130 “Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020.g” ar mērķi samazināt nelabvēlīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēku veselību un labklājību.

Biomonitoringa pētījumu rezultātiem ir plašas un būtiskas izmantošanas iespējas, piemēram, ekspozīcijas un piesārņojuma mazināšanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai, individuālo aizsardzības līdzekļu (IAL) efektivitātes novērtēšanai darba vidē, ķīmisko vielu lietošanas ierobežošanai un licencēšanai saskaņā ar REACH regulu (regula 1907/2006), kā arī ekspozīcijas modeļu pārbaudei.

2. Izskatot otro dienas kārtības jautājumu, N.Kadiķis vērš klātesošo uzmanību uz padomes nolikumā iekļautajiem mērķiem un uzdevumiem, proti, padomes mērķis ir uzsākt un nodrošināt ilgtspējīgu cilvēka biomonitoringu Latvijā, sapulcinot visus ieinteresētus un potenciāli iesaistītos spēlētājus, t.sk. nevalstiskās organizācijas.

3. I.Mārtiņšone veic prezentāciju par Eiropas Kopīgās programmas projekta (EJP) „European Human Biomonitoring Initiative” (HBM4EU) pirmā gada darba plānu.

Pētniecība projekta pirmajā gadā tiek uzsākta par ftalātiem un Heksamoll®/DINCH, bisfenoliem A, S un F, liesmu slāpētājiem, kadmiju un hromu (VI), policikliskiem ogļūdeņražiem, anilīna grupas savienojumiem, ķīmisko vielu maisījumiem. Tās ir sadalītas starp dalībvalstīm. Latvija ir iekļauta darba uzdevumu grupā par ftalātiem, kā arī analītisko metožu izveidē. Pēc pašreizējiem projekta virzības plāniem, līdz 2017.g. jūnijam jānodēfinē papildus vielas tālākai pētniecībai (2018.-19. gg.). Respektīvi, dalībvalstīm jāsniedz informācija par aktuālajām un problemātiskajām vielām, kas skar valsts intereses biomonitoringa kontekstā.

Piedalīšanās iekļautajā ES 7. vides rīcības programmā projektā HBM4EU (2017.-2021. g.) potenciāli varētu dod iespēju realizēt biomonitoringa pilotprojektu Latvijā. HBM4EU iniciatīva turpina iepriekšējos ES biomonitoringa pilotprojektus COPHES un DEMOCOPHES, kuros Latvija nepiedalījās.

Projekta ietvaros nedefinētās prioritārās vielas ir ietvertas 16 darba paketēs. Latvija piedalās WP9 (laboratoriskās analīzes un kvalitātes nodrošināšana – LU), WP10 (datu pārvalde un analīze – RSU), WP13 (ekspozīcijas un veselības efektu sakarību noteikšana – RSU).

Ja Latvija izrādīs produktīvu dalību projekta pirmajā gadā, valsts iesaiste un finansējums nākamajā gadā var tikt palielināti. Dalības virziens projektā ir jāsaskaņo ar Latvijas nacionālo biomonitoringa programmu, ja tāda ir.

Projekta pirmajā gadā būs jāiesniedz Latvijas esošie dati (biomonitorings, vides monitorings, pārtika utt.) IPCheM datu platformā. Tuvākajā laikā tiks saņemtas aptaujas anketas no projekta WP 7, WP8, WP9, WP10 līderiem par valstī pieejamiem datiem, saistībā ar pētāmajām vielām.

Latvijā uzņemtos biomonitoringa paraugus ir iespējams iekļaut projekta pirmo 2 gadu laikā analizējamo 3000 paraugu skaitā, līdz ar ko ir nepieciešams izstrādāt paraugu atlasē metodoloģiju (ētikas kodekss, paraugu analīze Latvijā vai ārzemēs).

HBM4EU projekta ietvaros ir nepieciešams:

- Veikt komunikāciju: preses konferences un informācijas izplatīšana par biomonitoringu
- Piedalīties zināšanu apmaiņas forumos (tuvākais – 2017.g. decembrī Slovākijā)
- Noteikt laboratorijas, kas piedalās analizēs (jāiztur starplaboratoriju salīdzinošajā testēšana)
- Projekta ietvaros iespējams veikt apmācību
- Jāpievērš uzmanība ētikas jautājumiem (personas datu uzglabāšana un izmantošana) – nominēt nacionālos ekspertus
- Nominēt toksikoloģijas/ekotoksikoloģijas ekspertus
- Nominēt pārstāvi Ģenerālā asamblejā no Veselības ministrijas, kurš analizēs slēdzienus un virzīs tālāku likumdošanas izstrādi.

Padome lūdz Veselības ministriju nominēt pārstāvi projekta Ģenerālā asamblejā. Padome ir lēmusi, ka nākamajā sēdē, ja nebūs izpausti iebildumi pret Veselības ministrijas nominēto personu, Padome šai nominācijai piekrīt.

4. Ceturtā darba kārtības jautājuma ietvaros Zemkopības ministrijas pārstāvji piedāvā projekta prioritārajām vielām 2018.-19. gg. ietekēt dioksīnus un PCB (Baltijas jūras piesārņotāki).

Citi piedāvājumi valsts prioritātes pētāmajām vielām:

- pesticīdu līmeņi pārtikā (pārsvarā no importētiem produktiem, jo Latvijā pesticīdu izmantošana ir zema).
- kotināna biomonitoringa pētījumi var sniegt precīzāku informāciju par smēķēšanas izplatību.

Padomes locekļi vienojās, ņemot par pamatu līdz šim Latvijā veiktos vides monitoringa, un pārtikas kvalitātes uzraudzības datus, sabiedrības veselības pētījumus atbilstoši savai kompetences sfērai, līdz nākamajai Padomes sasaukšanas sēdei, sagatavot priekšlikumus par aktuālajām vielām, kuras būtu jāpakļauj biomonitoringam.

5. VM Projektu vadības nodaļas vadītāja A.Krūmiņa informē par 2017. gadā plānotajiem pētījumu iepirkumiem no ES struktūrfondu līdzekļiem saistībā ar izmeklējumiem cilvēku bioloģiskajās vidēs: sāls un joda līmenis pieaugušajiem, dzelzs un D vitamīna līmenis bērniem un grūtniecēm, kardiovaskulāro un citu neinfekcijas slimību riska faktoru izplatība. (Pētījumu nosaukumi vēl tiks precizēti, šobrīd ir izvēlētas tēmas).

Komisijas priekšsēdētāja pasludina sēdi par slēgtu. Sēde tiek slēgta plkst. 15:40.

Padomes priekšsēdētājs

Dz.Mozgis

Protokolēja: I. Mārtiņšone
06.02.2017.

